

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Archwilio Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod:	16 Ionawr 2014
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Aelod Arweiniol Parth y Cyhoedd/Pennaeth Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol
Awdur yr Adroddiad:	Rheolwr Prosiect (Canolbwynt GDd)/Uwch Swyddog Troseddau Amgylcheddol/Pennaeth Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol
Teitl:	Perfformiad Sir Ddinbych ar Faterion Tipio Anghyfreithlon

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn nodi sut yr adroddir a delir gyda thipio anghyfreithlon yn Sir Ddinbych.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- Cyfrannu'n briodol at y drafodaeth am berfformiad y Cyngor yn y maes gwasanaeth hwn.
- Egluro'r hyn mae Sir Ddinbych yn ei gofnodi fel digwyddiad tipio anghyfreithlon, a sut y gall hyn amrywio o'r hyn mae cyngorau eraill yn ei gofnodi.
- Amlinellu'r safiad gorfodi cryf mae'r Cyngor wedi'i fabwysiadu, ac esbonio pam y teimlir ei fod yn ymateb priodol i'r mater.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor yn gwneud sylwadau ar y wybodaeth a ddarparwyd a chefnogi:

- 3.1 y dylai'r Cyngor barhau i gofnodi digwyddiadau tipio anghyfreithlon yn y ffordd y mae'n ei wneud ar hyn o bryd;
- 3.2 y dylai polisi'r Cyngor ar orfodi trylwyr ar faterion tipio anghyfreithlon barhau; ac
- 3.3 y dylai Sir Ddinbych barhau i lobïo Adnoddau Naturiol Cymru ynghylch ansawdd y data 'Flycapture' a gesglir ar draws Cymru.

4. Manylion am yr adroddiad

4.1 Ystadegau Gwladol – nifer o ddiwyddiadau

Mae Adnoddau Naturiol Cymru (ANC) yn gweinyddu cronfa ddata o'r enw 'Flycapture' lle mae holl Gyngorau Cymru'n gorfod cofnodi eu hystadegau tipio anghyfreithlon. Mae ANC yn rhagnodi'r gweithdrefnau ar gyfer cyflwyno'r data, gan gynnwys beth ddylai, ac na ddylai gyfrif fel digwyddiad tipio anghyfreithlon.

Fodd bynnag, mae cyngorau unigol yn parhau i ddefnyddio gwahanol dulliau i gasglu a phrosesu eu hystadegau eu hunain, ac mae hyn yn effeithio ar gymaroldeb y data a

gyhoeddwyd. Mae enghreifftiau o'r ffyrdd gwahanol y mae cynghorau unigol yn cofnodi eu hachosion o dipio anghyfreithlon yn cynnwys:

- Mae rhai cynghorau yn gadael y cofnodi i'w hadrannau Diogelu'r Cyhoedd (*lechyd yr Amgylchedd* fel arfer neu *Atal Llygredd*) a dim ond cofnodi'r digwyddiadau y cânt eu galw i ymchwilio h.y. lle mae tystiolaeth i gefnogi ymchwiliad neu erlyniad a wnânt.
- Nid yw rhai cynghorau'n cofnodi nac yn ymchwilio digwyddiadau sy'n digwydd ar dir preifat, er enghraifft tir Comisiwn Coedwigaeth, tir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, eiddo masnachol a domestig,
- Mae rhai cynghorau'n defnyddio contractwyr preifat i glirio gwastraff fel mater o drefn, ac nid ydynt yn dal yr holl ddigwyddiadau unigol sy'n cael eu clirio.
- Mewn cynghorau lle mae dibyniaeth helaeth ar "nifer" fel dangosydd perfformiad gwasanaeth, gall fod pwysau canfyddedig i beidio â rhoi gwybod am achosion ymylol yn drylwyr.
- Ar y llaw arall, mewn rhai cynghorau, mae adnoddau'n cael eu dyrannu yn ôl y galw. Yn yr achosion hyn, gwelwyd cynnydd mewn lefelau adrodd.

Gellir ond egluro'r amrywiadau enfawr yn nifer y digwyddiadau a gofnodwyd (gweler y tabl isod fel enghraifft) yn ôl y dulliau casglu a phrosesu data gwahanol y mae cynghorau yn eu defnyddio. Ni ellir egluro'r amrywiadau gan wahaniaethau demograffig neu wahaniaethau ymddygiad a arsylwyd. Roedd Tîm Troseddau Amgylcheddol Sir Ddinbych yn cydnabod y ffenomen hon beth amser yn ôl, ac maent wedi bod yn pwysu ar Adnoddau Naturiol Cymru am drefn adrodd fwy cyson byth ers hynny.

Mae'n amlwg os nad yw cynghorau'n casglu data mewn modd cyson, nad yw adroddiad blynyddol gan Adnoddau Naturiol Cymru'n dangos cymhariaeth debyg at debyg, ac felly mae'r defnydd o'r ystadegau fel mesur perfformiad yn ddiffygiol.

4.2 Cymhariaeth â chynghorau eraill Gogledd Cymru

Niferoedd a adroddwyd	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
Ynys Môn	1585	1045	801	1103
Conwy	1009	1361	1055	935
Sir Ddinbych	5189	2515	2249	2144
Sir y Fflint	785	697	911	911
Gwynedd	511	648	527	371
Wrecsam	3279	1759	1022	505

Mae'r digwyddiadau a adroddwyd yn Sir Ddinbych yn nodweddiadol tua 2 i 2.5 gwaith yn uwch na'r nifer a adroddir gan y cynghorau eraill yng Ngogledd Cymru. Y prif reswm am hynny yw bod Sir Ddinbych yn fwriadol yn ceisio nodi pob un digwyddiad o wastraff a daflwyd yn anghyfreithlon, p'un a yw ar dir cyhoeddus neu breifat, ac na waeth a yw'n cael ei adrodd gan aelod o'r cyhoedd ai peidio. Mae Sir Ddinbych yn gwneud hyn oherwydd bod cofnodi digwyddiad yn sbarduno prosesau ymchwilio mewnol y cyngor (gweler paragraff 4.5).

Rydym yn ystyried cyfraddau adrodd uchel fel rhagofyniad ar gyfer lleihau gweithgaredd tipio anghyfreithlon gwirioneddol (ar y ddaear). Mae hynny'n egwyddor bwysig iawn.

4.3 Tueddiadau hanesyddol Sir Ddinbych (nodwyd uchod)

Roedd ffigyrau 2009/10 yn cynnwys nifer fawr o fagiau du (gwastraff domestig). Gan fod llawer o'r bagiau hyn yn agos at gyfeiriad y rhoddwr, ni ddylent mewn gwirionedd fod wedi cael eu cofnodi fel rhai wedi'u tipio'n anghyfreithlon. Roeddent yn fwy cywir yn "wastraff domestig wedi'i gam-gyflwyno", h.y. yn hytrach na gwastraff a daflwyd yn anghyfreithlon, neu dipio anghyfreithlon".

Fodd bynnag, o 2010-11 ymlaen, mae'r dulliau cofnodi cywir wedi cael eu defnyddio, ac maent yn dangos lleihad graddol mewn digwyddiadau flwyddyn ar ôl blwyddyn. Mae'r gostyngiad hwn yn ostyngiad gwirioneddol.

Mae dau brif ffactor sy'n cyfrannu at leihad yn y duedd o fewn Sir Ddinbych. Yn gyntaf, polisi gorfodi llym y cyngor (gweler paragraff 4.5), ac yn ail cyflwyno systemau cynwysyddion ar gyfer bron pob casgliad gwastraff domestig (biniau olwyn). Mae hyn wedi cyfyngu ar allu'r sawl sy'n tipio'n anghyfreithlon i guddio eu gweithgaredd.

4.4 Datblygiadau'r dyfodol

Dymuna'r Tîm Gorfodi tipio anghyfreithlon i system CRM y cyngor symud drosodd i gofnodi ar sail ddaeryddol. Ar hyn o bryd mae'n seiliedig ar gwsmeriaid. Byddai'r newid hwn yn symleiddio'r dulliau o brosesu'r *holl* faterion stryd (nid tipio anghyfreithlon yn unig). Byddai hefyd yn helpu i ddadansoddi digwyddiadau yn ôl lleoliad, a fyddai yn ei dro yn targedu gorfodaeth fwy effeithiol. Mae ANC hefyd wedi mynegi awydd i symud i systemau daeryddol, ond maent yn annhebygol o wneud hynny o fewn y ddwy flynedd nesaf.

Rydym hefyd angen y gallu i gategoreiddio digwyddiadau yn well. Mae angen ynysu'r digwyddiadau tipio anghyfreithlon gwirioneddol, a hefyd y digwyddiadau lle mae gennym ddyletswydd i glirio (nid yw'r rhain o reidrwydd yr un fath). Ar hyn o bryd rydym yn gwneud hyn drwy ddadansoddiad eilaidd arunig. Yn ddelfrydol, dylai fod yn rhan o brosesau CRM arferol y cyngor.

4.5 Pwysigrwydd Strategaeth Gorfodi CSDd

Ers 2005, mae Tîm Troseddau Amgylcheddol Sir Ddinbych wedi bod yn rhagweithiol a dilyn polisi ymchwilio ar gyfer pob achos o dipio anghyfreithlon a chymryd camau gorfodi pryd bynnag mae yna ddigon o dystiolaeth i wneud hynny. Mae dros 50% o'r camau gweithredu gorfodi yng Ngogledd Cymru yn cael eu cynnal gan Sir Ddinbych, er mai dim ond tua 14% o'r boblogaeth sydd gennym.

Mae'r ymchwiliadau ac/neu erlyniadau o ganlyniad wedi cael effaith ataliol sylweddol, a theimlir bod hyn yn ffactor allweddol o ran gwneud Sir Ddinbych yn sir lân a dymunol.

Canlyniadau Gorfodi Tipio Anghyfreithlon Sir Ddinbych	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013 -14 (BHY)
Rhybudd/Camau Ymgynghorol	339	308	163	147	166
Hysbysiadau Cosb Benodedig	10	6	4	2	2
Hysbysiadau Gorfodi	42	25	75	57	27
Erlyniadau	7	7	2	4	2 (+ 4 yn yr arfaeth)
Rhybuddion Ffurfiol	17	8	10	7	2

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae lleihau gweithgarwch tipio anghyfreithlon yn rhan o'r flaenoriaeth strydoedd glân a thaclus corfforaethol.

6. Beth fydd yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Ni chynigiwyd unrhyw newidiadau

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd ar y penderfyniad?

Mae templed AEC wedi'i gwblhau ynghlwm (atodiad 1), yn ogystal â'r polisi gorfodi (atodiad 2). Nid yw'r dull o dipio anghyfreithlon yn dangos potensial ar gyfer gwahaniaethu, yn amodol ar fonitro ac adolygu parhaus.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal?

Dim

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Dim angen (ni chynigiwyd unrhyw newidiadau ariannol).

10. Pa risgiau sy'n bodoli ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Bod y Cyngor yn cael ei gynrychioli yn annheg mewn adroddiadau blynyddol gan ANC. Er mwyn lliniaru hyn; bydd y tîm Troseddau Amgylcheddol yn parhau i lobïo ANC i sicrhau bod ansawdd y data a gyflwynwyd i'r gronfa ddata yn fwy cyson a chadarn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

O dan Adran 2 o'r Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, h.y. hyrwyddo neu wella'r amgylchedd er lles yr ardal.

Mae erthygl 6.3.4(b) o Gyfansoddiad y Cyngor yn nodi pwerau archwilio o safbwynt archwilio perfformiad y Cyngor o ran cyflawni ei wasanaethau a'i flaenoriaethau.

Swyddog Cyswllt:

Pennaeth Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol

Ffôn: 01824 706801